

Riktlinjer för disputationer vid Samhällsvetenskapliga fakulteten

Beslutade i Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden 2007-02-09 samt reviderade 2011-05-02, 2013-05-24, 2014-05-06, 2014-09-03 och 2015-06-10.

Förfarandet vid disputationer regleras i Högskoleförordningen kapitel 6, samt i Stockholms universitets *Föreskrifter för utbildning på forskarnivå vid Stockholms universitet*.

Högskoleförordningen

Av examensbeskrivningen för doktorsexamen och konstnärlig doktorsexamen framgår att det för dessa examina krävs bland annat en godkänd doktorsavhandling. Doktorsavhandlingen ska ha försvarats muntligen vid en offentlig disputation. Vid disputationen ska det finnas en opponenter (HF 6:33). Vid betygssättning av doktorsavhandlingen ska minst en person delta som inte är verksam vid den högskola där doktoranden examineras (HF 6:34). Högskolan får meddela föreskrifter om det betygssystem som ska användas och om disputationen och betygssättningen i övrigt (HF 6:35).

Lokala föreskrifter vid Stockholms universitet

En doktorsavhandling ska bedömas med något av betygen underkänd eller godkänd. Vid betygssättningen ska hänsyn tas till innehållet i och det offentliga försvaret av avhandlingen. Betyg för en doktorsavhandling ska beslutas av en betygsnämnd, som utses särskilt för varje avhandling.

Doktorsavhandlingar och licentiatuppsatser på svenska ska ha en sammanfattning på engelska och vice versa. Avhandlingar skrivna på det språk som är utbildningens mål/föremål för studierna ska ha både en svensk och en engelsk sammanfattning.

Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden

Områdesnämnden ska besluta om minsta antalet exemplar av doktorsavhandlingen inför disputationen och om ersättning för kostnaderna för framställning av denna upplaga.

Offentliggörande av doktorsavhandlingen (s.k. spikning) ska ske senast tre veckor före disputationsdatum. Perioden 16 juni – 14 augusti ska inte inräknas i spikningsperioden varför man vid disputation exempelvis 24 augusti behöver spika senast 5 juni.

Doktorsavhandlingen ska spridas enligt följande:

- Genom doktorandens försorg spikas elektroniskt i universitetets publiceringsdatabas,
- genom universitetsbibliotekets försorg publiceras elektroniskt i universitetets publiceringsdatabas, såvida doktoranden inte ingått något däremot stridande publiceringsavtal,
- genom institutionens försorg, sändas till varje sådan institution vid svensk högskola/universitet inom vars verksamhetsområde ämnet för avhandlingen faller,
- genom doktorandens försorg delges handledarna, samt
- genom institutionens försorg delges opponenter och betygsnämndens ledamöter.

Om det föreligger särskilda skäl får rektor medge att viss doktorsavhandling spikas eller sprids senare än som anges ovan. Disputation ska äga rum under perioden 15 augusti – 15 juni, på tid och plats som rektor bestämmer. Om särskilda skäl föreligger, får rektor medge att viss disputation får ske under annan tid än terminstid. I sådant medgivande får rektor även medge att doktorsavhandlingen får göras tillgänglig och utsändas under annan tid än terminstid. Spikning görs då minst tre veckor före disputationen. Rektor har delegerat rätten att besluta om tid och plats för disputation, se Besluts- och delegationsordning för Stockholms universitet.

Disputationen ska ledas av en ordförande. Vid disputationen ska det finnas en betygsnämnd bestående av tre eller fem ledamöter. Dessa ledamöter ska inneha vetenskaplig kompetens. Opponenten får inte komma från samma institution som doktoranden. En av ledamöterna bör vara verksam inom området, minst en ska ha sin verksamhet utanför Stockholms universitet och högst en får komma från doktorandens institution. En reservledamot ska utses vilken ska kunna ersätta vilken som helst av de ordinarie ledamöterna. Den som har varit handledare för doktoranden får inte ingå i nämnden. Nämnden ska utse ordförande inom sig. Opponenten och en av handledarna har rätt att vara närvarande vid sammanträden med betygsnämnden och delta i överläggningarna men inte i besluten. Om utsedd opponent får förhinder ska, om tiden medger detta, ny opponent utses. Om ett akut förhinder uppstår i samband med disputationstillfället kan disputationen genomföras via videokonferens eller motsvarande, eller genom att någon av de ordinarie ledamöterna i betygsnämnden utses till opponent, i vilket fall betygsnämnden kompletteras med reservledamoten. Är inget av dessa alternativ möjliga skjuts disputationen upp till ett senare tillfälle.

Betygsnämnden är beslutförför när alla ledamöter är närvarande. Som nämndens beslut ska den mening gälla som de flesta enar sig om. Ett oenigt beslut och ett beslut om underkännande ska alltid motiveras.

Lokala föreskrifter vid Samhällsvetenskapliga fakulteten

1. Bedömning på institutionsnivå¹

När avhandlingsarbetet närmar sig sin fullbordan bör manuskriptet diskuteras bland institutionens handledare och vid behov av sakkunniga utanför institutionen. Närmast berörd professor² är skyldig att ta ställning till om disputation kan tillrådas. Avrådan ska ske skriftligen.

2. Förslag till Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden

Ordförande, fakultetsopponent och betygsnämnd utses av dekanus, på delegation av Samhällsvetenskapliga fakultetsnämnden, på grundval av förslag från närmast berörd professor i samråd med prefekt.³ Doktoranden ska underrättas om förslagets innehåll innan detta skickas till fakultetsnämnden.

Förslaget lämnas in via ett formulär på fakultetens hemsida senast sex terminsveckor före avsedd disputationdag, så att disputationen kan äga rum vid avsedd tidpunkt även vid eventuell återremiss till förslagsställaren.

Förslaget ska, förutom förslag till ordförande, fakultetsopponent och betygsnämnd, innehålla en redogörelse för avhandlingens innehåll samt uppgift om den/de handledare som ges närvarorätt vid betygsnämndssammanträden. Samma person kan endast inneha en av rollerna ordförande, fakultetsopponent eller betygsnämndsledamot.

3. Ordförande

Till ordförande vid disputationen kan professor, gästprofessor, adjungerad professor eller docent utses. Ordföranden ska vara från institutionen. Dispens från detta krav kan endast ges om möjlig ordförande saknas.

¹ I detta dokument likställs institut utan egen utbildning på forskarnivå med institution i de fall ett avtal om samarbete om utbildning på forskarnivå finns med den institution som har utbildning i ämnet ifråga. Institutet och institutionen ska i sådant fall betraktas som samma enhet i dessa riktlinjer. Dock ska samråd vid förslag till disputation ske med institutionens prefekt.

² Om huvudhandledaren är professor vid institutionen är denne närmast berörd professor. Om inte, men en bihandledare är professor vid institutionen är denne istället närmast berörd professor. Om ingen av handledarna är professor vid institutionen ska en närmast berörd professor utses av institutionsstyrelsen. Denna utsedda närmast berörda professor ska företrädesvis vara professor vid institutionen men kan, om institutionsstyrelsen så beslutar, undantagsvis vara professor vid annan institution eller institut inom fakulteten.

³ Om närmast berörd professor är prefekt ska samråd ske med stf prefekt. För institut utan egen utbildning på forskarnivå ska samråd ske med samarbetande institutions prefekt.

4. Fakultetsopponent

Fakultetsopponent ska i normalfallet ha docentkompetens. Om särskilda skäl föreligger kan dock disputerad person utan docentkompetens utses. Opponenten ska stå obunden gentemot doktoranden och avhandlingen, och får inte komma från samma institution som doktoranden eller någon av handledarna. Om opponenten inte kan närvara kan en av de ordinarie betygsnämndsledamöterna som har sin verksamhet utanför Stockholms universitet träda in i opponentens ställe. Denne ska då i betygsnämnden ersättas av suppleanten.⁴ Om ingen av de ordinarie betygsnämndsledamöterna som har sin verksamhet utanför Stockholms universitet är villig att agera opponent ställs disputationen in.

5. Betygsnämnd

Vid Samhällsvetenskapliga fakulteten består betygsnämnden normalt av tre ledamöter. Minst en av ledamöterna ska ha sin verksamhet utanför Stockholms universitet, och högst en får komma från doktorandens institution. Den som varit handledare för doktoranden eller i övrigt kan anses jävig, t ex genom nära samarbete eller beroendeförhållanden, får inte ingå i nämnden. Nämnden utser ordförande inom sig. Dessutom ska en suppleant utses. Om någon av de ordinarie ledamöterna inte kan närvara ska suppleanten träda in i betygsnämnden.

Opponenten och högst två handledare har rätt att vara närvarande vid sammanträden med betygsnämnden och delta i överläggningarna men inte i besluten. De bör lämna överläggningarna då beslut ska fattas.

En doktorsavhandling ska bedömas med något av betygen godkänd eller underkänd. Betygsnämnden är beslutsför när alla ingående ledamöter är närvarande, och som nämndens beslut ska den mening gälla som de flesta enar sig om. Ett oenigt beslut och ett beslut om underkännande ska alltid motiveras.

Om inte särskilda skäl föreligger ska båda könen vara representerade i betygsnämnden.

Därutöver gäller följande inom Samhällsvetenskapliga fakulteten:

- Samtliga ledamöter i betygsnämnden, inklusive suppleant, ska vara docentkompetenta.
- Två av de ordinarie ledamöterna ska ha sin verksamhet utanför Stockholms universitet, och får ej tillhöra samma institution.

⁴ Reservledamoten benämns suppleant vid Samhällsvetenskapliga fakulteten.

- Den tredje ordinarie ledamoten kan tillhöra institutionen där doktoranden är antagen. I sådant fall ska suppleanten tillhöra Samhällsvetenskapliga fakulteten och vara från en annan institution och annat examensämne än doktoranden.
- Alternativt kan den tredje ordinarie ledamoten tillhöra Samhällsvetenskapliga fakulteten vid Stockholms universitet, men vara från en annan institution och annat examensämne än doktoranden. Suppleanten ska då tillhöra den institution där doktoranden är antagen.
- Ledamöter inom fakulteten får inte företräda samma examensämne även om de tillhör skilda institutioner.
- Adjungering av ytterligare personer till betygsnämndens överläggningar är inte möjlig.

Om synnerliga skäl föreligger kan dispens ges.⁵ Beträffande suppleant se även rekommendationer i bilaga 1.

6. Ersättning för kostnader

Institutionen tilldelas i efterhand ett schablonbelopp på 40 000 kronor per godkänd avhandling. Detta belopp utgör fakultetsnämndens schablonbidrag till institutionen för tryckning, opponentarvode, resekostnader och traktamente för fakultetsopponent och betygsnämndsledamöter med mera.

Om avhandlingen underkänns sedan närmast berörd professor skriftligen avrått från disputation ska doktoranden inte erhålla något tryckningsbidrag. Det schablonbelopp som institutionen tilldelas uppgår i sådant fall till 20 000 kronor. En doktorand som efter skriftlig avrådan från disputation får sin avhandling underkänd måste betala kostnaden för tryckning själv. Så länge närmast berörd professor inte avrått från disputation ska doktoranden aldrig behöva stå för tryckkostnaden.

Beloppen betalas ut av Samhällsvetenskapliga fakultetskansliet två gånger per år (juni och december) baserat på protokoll från disputationerna.

⁵ Dispensanhållan bör inkomma i samband med disputationsanmälan. Observera att handläggningstiden kan fördröjas.

Bilaga 1

Rekommendationer för suppleant till betygsnämnd

Följande rekommendationer föreligger beträffande suppleant till betygsnämnd inom Samhällsvetenskapliga fakulteten:

- Suppleanten är fakultetens/institutionens representant i bedömningsprocessen.
- Suppleanten ska läsa avhandlingen innan disputationen.
- Suppleanten förväntas närvara vid disputationen.
- Suppleanten har närvaro- och yttranderätt vid betygsnämndssammanträdet men saknar rösträtt.

Om suppleanten träder in som betygsnämndsledamot gäller samma krav och rättigheter för suppleanten som för de ordinarie ledamöterna. Vidare kan enligt riktlinjerna noteras att bland de ordinarie ledamöterna skall båda könen vara representerade. Detta kan i vissa fall innebära att när suppleanten inträder i betygsnämnden så är inte båda könen längre representerade. I dessa undantagsfall ges automatiskt dispens från fakultetens huvudregel om representation av båda könen. Det är av dessa skäl en fördel (men inte ett krav) om representationen inom betygsnämnd inklusive suppleant är två av vardera könet.